

Heerlen

Voorstel

gemeenteraad

Heerlen,

Vergadering:
gemeenteraad Heerlen

Onderwerp

Vergaderdatum:

Visie op Buurtgericht Werken: 'Gelukkig in de Buurt'.

Registratienummer:
BWV-22002073

Agendapunt:

Inleiding/aanleiding

De maatschappij is in de afgelopen jaren flink veranderd en burgerparticipatie is steeds belangrijker geworden. Onze bewoners bepalen en vragen vaak zelf wat er nodig is. Zij praten en denken graag mee over hun leefomgeving. Dat vraagt om een veranderende rol van de overheid. De visie op het Heerlen van Morgen laat zien hoe we als gemeente willen gaan werken. De gemeente van morgen werkt van buiten naar binnen en neemt de bewoner, ondernemer, organisatie of vereniging als het uitgangspunt. Door waar mogelijk met onze inwoners en partners samen te werken, kan de gemeente als dienstverlenende organisatie beter haar werk doen. De werkwijze van buurtgericht werken kan hierin een voorbeeld zijn. De gemeente Heerlen werkt namelijk al zo'n twintig jaar dichtbij onze bewoners via het buurtgericht werken. Dit doen we door aanwezig en toegankelijk te zijn in de buurten. We werken aan het contact met onze bewoners, aan het verbinden van mensen en initiatieven en aan het verhogen van de sociale veiligheid en leefbaarheid in buurten. In de afgelopen twee decennia hebben we via het buurtgericht werken veel geleerd met, van en over onze bewoners en de maatschappelijke partners in de buurten. We hebben gezien hoe het anders en beter kan en deze lessen willen we graag binnen en buiten onze organisatie inzetten om onze bewoners beter te bereiken en te begrijpen. Daarom zetten we nu een volgende stap in de ontwikkeling van het buurtgericht werken.

Deze ontwikkeling staat verwoord in de nieuwe visie op het buurtgericht werken die nu voorligt. Als we de visie over het buurtgericht werken in één zin proberen samen te vatten, dan luidt deze: 'Buurtgericht Werken luistert, verbindt en regisseert waar nodig, in de buurten en binnen de gemeentelijke organisatie'. Aan de basis van deze visie ligt een missie. Deze missie is het bestaansrecht waaruit buurtgericht werken zo'n twintig jaar geleden ontstaan is en die nog steeds aangeeft waar we voor staan, namelijk het werken aan een prettige, veilige en leefbare sfeer in onze buurten en de stad, waarbij iedere bewoner naar vermogen mee kan doen. Dit willen we onder andere doen door (potentiële) initiatiefnemers te stimuleren om activiteiten te organiseren voor de buurt of het stadsdeel. Iedereen die een goed idee heeft, mag dit aandragen en vervolgens wordt gekeken of dit ondersteund kan worden en welke vorm van ondersteuning hierbij past.

De visievorming is een lang en intensief traject geweest, waarbij er uitvoerig gesproken is met allerlei partners en bewoners in de wijken. We hebben buurtorganisaties bevestigd, opbouwwerkers van Heerlen StandBy, de Adviesraad MO, bewoners in onze buurten en de collega's binnen de gemeentelijke organisatie. Dit hebben we gedaan via bijeenkomsten, gesprekken, enquêtes en een onderzoekspanel. In totaal hebben zo ruim 1.000 mensen

hun mening over het buurtgericht werken gegeven. Ook zijn reeds bestaande regelingen tegen het licht gehouden. De algemene opvatting is dat we op de goede weg zijn met het buurtgericht werken en dat er vooral verder gebouwd moet worden. Er is daarbij behoefte aan een duidelijke, transparante visie op het buurtgericht werken en meer keuzevrijheid voor initiatiefnemers zodat zij gestimuleerd worden om meer activiteiten te organiseren voor onze stad. We hebben met de visie die nu voorligt geprobeerd recht te doen aan alle inspanningen van onze eigen mensen die dagelijks in de buurten aan het werk zijn, aan alle bewoners die zich belangeloos inzetten voor hun buurt en aan de inwoners van onze stad.

Uit de vele interne en externe gesprekken en onderzoeken kwam onder andere het volgende naar voren:

- Iedere buurt heeft een eigen identiteit, wat om maatwerk vraagt. Maar ook om een gemeenschappelijke basis zodat buurten en initiatiefnemers weten waar ze aan toe zijn.
- Het is goed om te werken aan meer bekendheid voor het buurtgericht werken, zowel intern als extern. Dit bevordert de integraliteit en komt ontwikkelingen in de buurt ten goede.
- Bewoners denken niet alleen graag mee, maar willen ook graag zelf initiatieven ontplooien, waarbij de gemeente ondersteunt. Bewoners kennen hun buurt en stad en weten vaak waar behoefte aan is in de buurt. Daarbij houden we natuurlijk wel rekening met wat er redelijkerwijs van bewoners verwacht mag worden wat betreft inzet en tijd.
- Een duidelijkere interne regierol voor het buurtgericht werken zorgt voor meer integraliteit en slagvaardigheid binnen en buiten onze organisatie.
- Veel bewoners weten nog niet precies welke partners actief zijn in hun buurt en welke activiteiten er georganiseerd worden. Ze zullen zich daarom minder snel melden met een eigen idee of om vrijwilliger in de buurt te worden. De gemeente kan hierbij helpen.
- Er is behoefte aan nieuwe, eenvoudige en flexibele regelingen voor buurtinitiatieven en buurtorganisaties.

Deze en overige conclusies hebben richting gegeven aan de inhoud van het visiedocument, waarbij we beseffen dat we niet alles tegelijk kunnen oppakken. De doorontwikkeling van het buurtgericht werken is een proces en dat kost tijd.

Een belangrijk doel van de nieuwe visie en de daaruit volgende acties is om (potentiële) initiatiefnemers in de stad te stimuleren om met nieuwe ideeën te komen. Wij bekijken vervolgens of we het idee willen en kunnen steunen. Daarbij verliezen we niet uit het oog dat de gemeente soms de lead zal moeten nemen omdat deze rol van ons gevraagd wordt, bijvoorbeeld op basis van wetgeving. We werken waar mogelijk samen met onze inwoners aan een betere buurt en stad en richten ons bij de ontwikkeling en subsidiëring van nieuwe ideeën vooral op dat waar de buurt behoefte aan heeft.

We gaan straks onder andere uit van een menukaart, waarbij initiatiefnemers de keuze krijgen uit allerlei hulpmiddelen om activiteiten op te zetten. Iedereen mag een initiatief aandragen. De menukaart is dynamisch, er is ruimte om nieuwe instrumenten te ontwikkelen als daar behoefte aan is. Er is nauwe samenhang met het thema burgerbetrokkenheid, waar nieuwe ontwikkelingen zoals het burgerberaad op de agenda

staan. Ook sluiten we aan bij de ontwikkelingen rondom de nieuwe Omgevingswet die (waarschijnlijk) in 2023 in werking treedt.

In de komende jaren bouwen we verder aan een stevig buurtgericht werken en bereiden we samen met interne collega's en partners in de wijk innovatieve ontwikkelingen voor, zoals een burgerbegroting. De visie 'Gelukkig in de Buurt' biedt een kapstok voor de toekomst. Hoe we de nieuwe plannen concreet gaan aanpakken wordt beschreven in jaarlijkse uitvoeringsprogramma's. In de komende maanden wordt het eerste uitvoeringsprogramma voorbereid. Daarin gaan we onder andere kijken naar nieuwe beleidsregels, een pilot met betrekking tot de inzet van buurtconciërges in twee buurten en een communicatiestrategie. De nieuwe beleidsregels worden eenvoudiger, ruimer, flexibeler en ze voegen diverse subsidieregelingen en loketten bijeen. Maar ze geven ook duidelijke voorwaarden aan, zodat de spelregels voor initiatieven en initiatiefnemers vooraf duidelijk zijn.

Daar waar we kansen zagen, hebben we niet op de visie gewacht maar zijn we al enthousiast aan de slag gegaan. Zo hebben we inmiddels drie netwerkbijeenkomsten georganiseerd waar buurtorganisaties en een aantal initiatiefnemers op ongedwongen wijze ervaringen hebben uitgewisseld, met elkaar, met ambtenaren en met de nieuwe stadsdeelwethouders. Daar gaan we in het komend jaar mee door. Voortaan organiseren we twee keer per jaar een netwerkbijeenkomst, steeds in een andere buurt.

Integraal werken is een onmisbare basis in het buurtgericht werken. Het verstevigen van het buurtgericht werken vraagt van onze organisatie dat de buurtregisseurs meegenomen worden in beoogde plannen voor een buurt en dat knelpunten in een buurt voortvarend worden opgepakt door de lijn die daarvoor verantwoordelijk is. Dit zorgt voor draagvlak onder inwoners. De doorontwikkeling van het buurtgericht werken vraagt ook om voldoende formatie en financiële middelen. We komen daar in de uitvoeringsprogramma's op terug.

In de motie 'Meer burgerbetrokkenheid' die de gemeenteraad op 6 juli 2022 heeft aangenomen, wordt het college gevraagd om nieuw beleid omtrent het buurtgericht werken, waarin het stimuleren van nog meer buurtinitiatieven centraal staat. Met de nu voorliggende visie leggen wij een heldere basis voor dat nieuwe beleid. In de motie is ook gevraagd om in het nieuwe beleid met betrekking tot buurtgericht werken richtlijnen op te nemen die politieke verwevenheid voorkomen dan wel bestrijden. Deze politieke verwevenheid kan niet alleen voorkomen binnen het buurtgericht werken. Ook bij andere organisaties, verenigingen, stichtingen en ondernemingen waar een gemeente mee te maken heeft kan er sprake zijn van belangenverstrengeling of de schijn daarvan. Het is daarom onwenselijk om als politieke ambtsdrager in het bestuur van een buurtstichting (of andere vergelijkbare organisatie) zitting te nemen. De gedragscodes voor college- en raadsleden geven regels voor het handelen van individuele politieke ambtsdragers en hebben betrekking op het voorkomen van politieke verwevenheid en de schijn daarvan. Er zijn nieuwe gedragscodes opgesteld die aan de raad worden voorgelegd.

We hebben onderzocht of er aanvullend aan de gedragscodes in het nieuwe beleid voor het buurtgericht werken extra (subsidie)voorwaarden kunnen worden gesteld aan buurtorganisaties die een politieke ambtsdrager in hun bestuur hebben. De wet staat echter niet toe om organisaties uit te sluiten omdat zij een bestuurslid hebben die tevens raadslid is. Uitsluiting is in strijd met het gelijkheidsbeginsel in de Grondwet en de

Algemene wet bestuursrecht. Dat wil zeggen dat organisaties gelijk behandeld dienen te worden, ongeacht de samenstelling van hun bestuur. Een uitzondering daarop kan alleen op basis van een formele wet (bv. de wet Bibob) gemaakt worden. De Gemeentewet noemt een aantal functies die niet samen mogen gaan met een raadslidmaatschap. Het lidmaatschap van een buurtorganisatie staat daar niet bij. De gemeente mag de uitputtende lijst uit de Gemeentewet niet zelf aanvullen via een verordening of beleid.

Kader

MBP, kernthema Buurtgericht Werken:

Kernthema:

Buurtgericht werken

Bevoegdheid

Raad

Voorstel

De visie op buurtgericht werken "Gelukkig in de buurt" vast te stellen.

Argumenten

1.1 Met de visie bieden we een duidelijke en gemeenschappelijke basis voor initiatieven in de buurten.

Buurtgericht werken is vooral maatwerk, de ene buurt is de andere niet en iedere buurt heeft eigen behoeften. Dat maatwerk houden we vast in de nieuwe visie op het buurtgericht werken (onder andere via de menukaart) en we bieden daarnaast ook een gemeenschappelijke basis. Zowel gemeente als initiatiefnemers hebben behoefte aan een heldere en eenduidige lijn. Deze lijn willen we uitdragen, zodat buurten en initiatiefnemers weten wat ze van de gemeente mogen vragen. Als spelregels en verwachtingen vooraf helder zijn, bevordert het de samenwerking. Initiatieven die met veel enthousiasme ontstaan, kunnen meer bereiken als ze op elkaar worden afgestemd.

1.2 Jarenlange ervaring in de wijken hebben waardevolle lessen opgeleverd die we willen omarmen en verder ontwikkelen vanuit de nieuwe visie op het buurtgericht werken.

In de afgelopen twintig jaar heeft de gemeente Heerlen gepioneerd met de buurtgerichte aanpak. We zijn in de buurten inmiddels aan de slag met honderden buurthelden en buurtvrienden. Er zijn innovatieve projecten opgezet zoals het Gebrooker Bos en het Heerlens Heitje. En een ander mooi voorbeeld van een verfrissende aanpak waarbij de bewoner centraal staat, is de buurtactie-regeling. Hier beslist een groep bewoners of een initiatief ondersteund gaat worden. Deze projecten en werkwijzen hebben waardevolle inzichten opgeleverd die we verwerkt hebben in de visie. We willen deze inzichten graag stap voor stap verder oppakken en uitdragen. Binnen het buurtgericht werken, maar ook op diverse andere terreinen binnen de gemeente.

1.3 De nieuwe visie bevordert de integraliteit van nieuwe plannen en nieuw beleid.

Buurtgericht werken speelt een belangrijke rol om te komen tot burgerparticipatie en het creëren van draagvlak in de buurt. De visie biedt de basis voor de verdere opbouw van het buurtgericht werken, zodat het meer op de kaart en op de agenda gezet wordt. Dit bouwen willen we onder andere doen via een intern netwerk binnen de gemeentelijke organisatie en we stellen daarom voor om multidisciplinaire overleggen te organiseren die

over onze buurten gaan. Dit zet de teamleden van buurtgericht werken in positie als schakel tussen de gemeentelijke organisatie en de buurten. Zo kijkt de gemeente op een integrale wijze naar waar een buurt behoefte aan heeft en hoe nieuwe plannen kunnen landen in een buurt. Het zorgt voor wederzijds draagvlak en vertrouwen en zorgt ervoor dat de gemeente haar inwoners beter van dienst kan zijn.

1.4 De nieuwe visie geeft het buurtgericht werken een stevigere interne positie, waardoor we als gemeente sneller en beter van buiten naar binnen kunnen werken.

De buurtregisseur is het aanspreekpunt voor bewoners en partners in de buurt. Deze kent de buurt goed en kan aangeven waar wensen, behoeften en knelpunten liggen. Daarmee heeft de buurtregisseur waardevolle informatie in handen voor de gemeente. Als de buurtregisseur binnen onze organisatie op tijd betrokken wordt bij ontwikkelingen die één of meerdere buurten aangaan, zelf knelpunten in een buurt kan aandragen en waar nodig de ruimte krijgt om een regisserende rol op te pakken, kunnen vraagstukken vanuit de buurt sneller en daadkrachtiger worden opgepakt. Dit doet de buurtregisseur in samenwerking met de lijn die eindverantwoordelijk is over het betreffende thema. Zo komt de regierol van de buurtregisseur goed uit de verf en het zorgt bovendien voor een toenemend vertrouwen van bewoners in de gemeente.

1.5 De nieuwe visie op het buurtgericht werken is actueel en past bij de veranderende maatschappelijke ontwikkelingen.

Toen het buurtgericht werken twintig jaar geleden werd opgezet, stond burgerparticipatie nog in de kinderschoenen. Door de jaren heen zijn onze bewoners steeds meer mee gaan doen en mee gaan denken. Burgerparticipatie is zo een steeds belangrijkere rol gaan spelen in onze maatschappij. Tegenwoordig werken gemeenten, partners en inwoners op een aantal gebieden samen. En geregeld nemen bewoners zelf het initiatief. In dat geval denkt de gemeente mee en faciliteert waar nodig. De visie op het buurtgericht werken past heel goed in deze ontwikkeling en biedt ruimte om met maatschappelijke veranderingen mee te gaan. Om bewoners en organisaties in de buurten meer tegemoet te komen, worden subsidieregels straks eenvoudiger en bieden ze meer keuze aan een buurt om daar waar dat mogelijk en wenselijk is zelf aan de slag te gaan. We gaan ruimer inzetten op nieuwe activiteiten, op samenwerking tussen buurten en het leren van elkaars goede ideeën en aanpak. Ook ideeën op stadsdeelniveau kunnen straks eenvoudiger opgepakt worden.

1.6 De nieuwe visie sluit aan bij de nieuwe Omgevingswet die vraagt om een sterkere burgerbetrokkenheid.

De nieuwe visie zorgt voor een versteviging van het buurtgericht werken. Dit past bij de ontwikkeling die de wetgever voorstaat in de nieuwe Omgevingswet die volgend jaar (waarschijnlijk) in werking treedt. De nieuwe Omgevingswet moet in de toekomst niet alleen gaan zorgen voor eenvoudigere regels omtrent ruimtelijke ontwikkelingen, maar bevordert ook de burgerparticipatie. Inwoners, organisaties en ondernemers worden vroegtijdig betrokken bij een plan of ontwikkeling in hun leefomgeving, zodat de overheid een weloverwogen besluit kan nemen. Op die manier wordt wettelijk vastgelegd dat de burger een steeds sterkere stem krijgt in overheidsbeslissingen die die burger aangaan. Het buurtgericht werken vormt de schakel tussen gemeente en buurt, waardoor sneller duidelijk wordt welke inwoners geraakt worden door een ontwikkeling, plan of project. Dat zorgt ervoor dat de gemeente beter kan doen wat de Omgevingswet van ons vraagt.

1.7 De visie zorgt voor een verdere ontwikkeling van de signaal- en brugfunctie van het buurtgericht werken.

Het buurtgericht werken weet wat er leeft in buurten en is voor veel bewoners het gezicht van de gemeente. Het biedt een stem aan buurten richting de gemeente en andersom. Op die manier vervult het een belangrijke signaal- en brugfunctie. Deze functie wordt in de visie vastgelegd en verder uitgebouwd. De doorontwikkeling van het buurtgericht werken op basis van de inzichten die we in de afgelopen jaren hebben opgedaan, zorgt ervoor dat we als gemeente steeds dichter bij onze bewoners staan. Juist in maatschappelijk uitdagende tijden waarin veel bewoners het moeilijk hebben, is dit heel belangrijk.

Tegenargumenten en risico's

N.v.t.

Kosten en dekking

Niet van toepassing bij de vaststelling van deze visie. De financiële uitwerking van het buurtgericht werken wordt jaarlijks in het uitvoeringsprogramma meegenomen.

Communicatie

De visie wordt intern en extern gecommuniceerd. Deze wordt gedeeld met buurtorganisaties en andere partners in de buurten. Het team Buurtregie gaat bij diverse teams presentaties geven over de rol en visie van het buurtgericht werken. Ook wordt er via intranet en bijvoorbeeld een paleisgesprek gecommuniceerd richting collega's.

Evaluatie

De visie biedt het kader voor het buurtgericht werken. Deze wordt jaarlijks bij het opstellen van het uitvoeringsprogramma geëvalueerd. Dit doen we samen met diverse partners in de buurt.

Planning, procedure en uitvoering

Na vaststelling van de visie door de gemeenteraad gaan we in gesprek met de buurten over het uitvoeringsprogramma 2023. Deze wordt in het eerste kwartaal van 2023 opgesteld en de raad wordt over het programma geïnformeerd. Bij het uitvoeringsprogramma horen nieuwe beleidsregels die beter aansluiten bij de nieuwe visie en deze tijd. Deze nieuwe regels gaan in het eerste kwartaal van 2023 naar het college.

Bijlagen

1. De visie op het buurtgericht werken: 'Gelukkig in de Buurt'.

Burgemeester en wethouders van Heerlen,

de wnd. secretaris,
drs. D. Huurdeman

De burgemeester,
drs. R. Wever

raadsbesluit

De raad der gemeente Heerlen;

gezien het voorstel van burgemeester en wethouders d.d. registratienummer;

gezien het advies van de raadscommissie ;

besluit:

Aldus besloten tijdens de vergadering van de raad van de gemeente Heerlen van

de griffier,

de voorzitter,

drs. T.W. Zwemmer

drs. R. Wever